

Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.

ISSN 2002-1054

Utgivare: Chefsjurist Pär Ödman, Socialstyrelsen

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds allmänna råd om socialnämndens ansvar för vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge;

**HSLF-FS
2017:51**

Utkom från trycket
den 16 juni 2017

beslutade den 1 juni 2017.

Tillämpningsområde

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för socialnämndens handläggning av vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge enligt föräldrabalken och socialtjänstlagen (2001:453).

Barnets bästa

Av 6 kap. 2 a § första stycket föräldrabalken framgår det att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det enligt andra stycket i samma bestämmelse fästas avseende särskilt vid

- risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller på något annat sätt far illa, och
- barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Av tredje stycket i bestämmelsen framgår det att hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Samarbetsamtal

Av 6 kap. 18 § föräldrabalken framgår det att enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) kan föräldrar genom samarbetsamtal få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

En förälders begäran

Om en av föräldrarna till ett barn vänder sig till socialnämnden med begäran om samarbetsamtal, bör nämnden verka för att den andra

föräldern samtycker till att samtal kan komma till stånd, om sådana samtal bedöms vara till barnets bästa.

Väntetid

Den person som ska vara samtalsledare bör erbjuda barnets föräldrar ett första samtal så snart det är möjligt och alltid inom två veckor från det att föräldrarna har kontaktat socialnämnden eller nämnden har fått ett uppdrag från domstolen att anordna samarbetsamtal.

När samarbetsamtal kan ifrågasättas

Innan samarbetsamtal inleds bör samtalsledaren genom föräldrarna, i regel genom enskilda samtal, ta reda på om det har förekommit våld eller andra övergrepp, hot, missbruk, psykisk ohälsa eller andra problem i familjen. Om så är fallet, bör samtalsledaren noga överväga om det är lämpligt att påbörja samtal.

Om samarbetsamtal påbörjas, bör föräldrarna underrättas om under vilka former dessa samtal kommer att genomföras och om särskilda åtgärder behöver vidtas i anslutning till samtalen.

Ramen för samarbetsamtalen

Samtalsledaren bör klargöra syftet med samarbetsamtalen och informera om samtalens inriktning och karaktär. Vidare bör samtalsledaren informera om vilken sekretess som kommer att gälla för uppgifterna från samtalen.

Samtalen bör ha en tydlig struktur och inriktas på

- hur barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna bäst tillgodoses,
- barnets behov i övrigt,
- framtiden,
- föräldrarnas samarbetsförmåga, och
- att en lösning nås.

Samtalsledaren bör vara särskilt uppmärksam på om destruktiva anklagelser förekommer mellan föräldrarna och i så fall sätta stopp för dem.

Samtalsledaren bör ta reda på i vilken utsträckning barnet har bevittnat våld, andra övergrepp eller kränkande behandling och hur barnet har reagerat. Vidare bör samtalsledaren ta reda på om barnet självt har blivit utsatt och om barnet kan behöva stöd.

Kontakten med barnet

Samtalsledaren bör, om det inte är olämpligt, ta med barnet i något skede av samtalen dels för att med utgångspunkt i barnets egna behov

och rättigheter ge information och låta barnet berätta om sin situation, dels för att ge barnet möjlighet att förmedla sin inställning.

Barnets bästa

Om föräldrarna närmar sig en samförståndslösning som inte är förenlig med barnets bästa, bör samtalsledaren redovisa följderna av förslaget och verka för en lösning som bättre tillgodoser barnets behov.

Avbrytande av samarbetssamtal

Om samtalsledaren anser att fortsatta samarbetssamtal inte kan hjälpa föräldrarna att lösa frågorna om vårdnad, boende och umgänge, bör de informeras om detta och samtalen avslutas.

Om samtalsledaren bedömer att samtalen endast är ett sätt att försöka kontrollera den andra föräldern eller få tillfälle att träffa denne, bör de också avslutas.

Om samtalen avslutas, bör föräldrarna informeras om möjligheten till stöd och hjälp i någon annan form, både för sig själva och för barnet. Ett sådant stöd kan vara familjerådgivning, föräldragrupper, familjestödsverksamheter eller barngrupper.

Uppföljning

Om föräldrarna når enighet, bör de erbjudas ytterligare ett samtals-tillfälle för uppföljning av att överenskommelsen om vårdnad, boende och umgänge fungerar och är till barnets bästa eller om någon förändring behövs.

Avtal

Av 6 kap. 17 a § förädrabalken framgår det att enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) kan föräldrar få hjälp att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge. Vidare framgår det att socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört prövar om ett avtal mellan föräldrarna enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket förädrabalken ska godkännas.

Personligt sammanträffande

Innan socialnämnden godkänner ett avtal om vårdnad, boende och umgänge bör den som utreder ärendet träffa föräldrarna.

Utredaren bör i samtalet med föräldrarna ta reda på om barnet eller någon annan i familjen har utsatts för våld eller andra övergrepp eller om barnet olovligen har förts bort, hållits kvar eller på något annat sätt farit illa. Utredaren bör också ta reda på om det har förekommit hot, missbruk, psykisk ohälsa eller andra problem i familjen och hur barnet

i så fall har upplevt detta. I samtalet med föräldrarna bör också tas upp om det föreligger risk för att barnet kan fara illa.

I samtalet bör utredaren låta föräldrarna redovisa hur barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna bäst tillgodoses.

Utredaren bör informera föräldrarna om avtalets rättsliga verkan samt om de ekonomiska konsekvenser som avtalet kan få.

Föräldrar som har problem

Utredaren bör vid sin bedömning av avtalet vara uppmärksam på sådana problem hos föräldrarna som kan påverka förutsättningarna för att godkänna avtalet.

Kontakten med barnet

Utredaren bör, om det inte är olämpligt, samtala med barnet dels för att med utgångspunkt i barnets egna behov och rättigheter ge information och låta barnet berätta om sin situation, dels för att ge barnet möjlighet att förmedla sin inställning.

Om det inte är möjligt att tala direkt med barnet, bör utredaren bilda sig en uppfattning om barnets inställning genom samtalet med föräldrarna.

Avtal om vårdnad

Tidsbegränsade avtal om vårdnad bör av hänsyn till barnet i regel inte godkännas.

Avtal om boende

I ett avtal om växelvist boende bör det klart framgå hur barnets boende ska fördelas mellan föräldrarna samt vid vilken tidpunkt, på vilken plats och av vem barnet ska hämtas och lämnas.

Vid utredarens bedömning av om ett avtal om växelvist boende är till barnets bästa bör hänsyn särskilt tas till barnets behov av kontinuitet i förskola eller skola, kamratkontakter och fritidsaktiviteter m.m.

Avtal om umgänge

I ett avtal om umgänge bör det klart framgå när umgänget ska äga rum. Det bör även framgå vid vilken tidpunkt, på vilken plats och av vem barnet ska hämtas och lämnas.

I ett avtal om umgänge kan också regleras att barnet och föräldern ska ha kontakt på annat sätt än genom att träffa varandra, t.ex. genom brev eller telefon.

Avtalets form

Separata avtal bör upprättas för de olika områdena vårdnad, boende och umgänge.

För varje barn i en syskonskara bör separata avtal upprättas.

Tidsbegränsade avtal

Av ett tidsbegränsat avtal bör det framgå vad som gäller när avtalet upphör att gälla.

Utredningens innehåll

Av utredningen bör det framgå

- vilken uppfattning föräldrarna har,
- hur barnets vilja ser ut,
- om barnet inte har kommit till tals och skälen till det,
- om föräldrarna har vilja och förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet,
- vilka uppgifter från socialtjänstens register som har betydelse,
- vilka andra uppgifter som kan vara relevanta i ärendet, och
- hur bedömningen av vad som är barnets bästa har gjorts.

Förälder med anknytning till annat land

En förälder som har anknytning till ett annat land, t.ex. genom medborgarskap eller hemvist, bör informeras om att det inte är säkert att ett avtal om vårdnad, boende eller umgänge gäller i hemlandet och att han eller hon kan vända sig till det landets ambassad eller konsulat för ytterligare information.

Uppföljning

Socialnämnden bör föreslå att en tidpunkt för samtal skrivs in i avtalet för uppföljning av att föräldrarnas avtal om vårdnad, boende och umgänge fungerar och är till barnets bästa eller om någon förändring behövs.

Utredaren bör även erbjuda barnet ett uppföljningssamtal, om det inte är olämpligt.

Tillfälle att lämna upplysningar

Enligt 6 kap. 19 § andra stycket föräldrabalken ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge. Vidare framgår det att om nämnden har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning, är den skyldig att lämna rätten dessa upplysningar.

Om socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar, bör uppgifter om barnet och föräldrarna alltid hämtas in från socialtjänstens register.

Upplysningar inför ett interimistiskt beslut

Enligt 6 kap. 20 § andra stycket föräldrabalken kan rätten inför ett interimistiskt beslut om vårdnad, boende och umgänge hämta in upplysningar från socialnämnden. Enligt samma bestämmelse ska socialnämnden innan den lämnar upplysningar till rätten, om det är lämpligt, höra föräldrarna och barnet.

Registeruppgifter

Om rätten vill ha upplysningar inför ett interimistiskt beslut, bör den som handlägger ärendet alltid hämta in uppgifter från socialtjänstens register om barnet, föräldrarna och nya partner. Vidare bör handläggaren överväga om det finns skäl att hämta in uppgifter från polisens misstanke- och belastningsregister.

Samtal med föräldrarna

Handläggaren bör i regel ha ett samtal med var och en av föräldrarna. Samtalet bör handla om

- barnets situation,
- barnets relation till vardera föräldern, syskon och respektive förälders partner,
- föräldrarnas möjligheter att samarbeta, och
- vilka möjliga lösningar som föräldrarna ser med utgångspunkt i barnets behov.

Handläggaren bör i samtalen med föräldrarna ta reda på om barnet eller någon annan i familjen har utsatts för våld eller andra övergrepp eller om barnet oövligen har förts bort, hållits kvar eller på något annat sätt farit illa. Handläggaren bör också ta reda på om det har förekommit hot, missbruk, psykisk ohälsa eller andra problem i familjen och hur barnet i så fall har upplevt detta. I samtalet med föräldrarna bör också tas upp om det föreligger risk för att barnet kan fara illa.

Om handläggaren gör bedömningen att det inte är lämpligt att ha ett samtal med föräldrarna, bör orsaken till detta redovisas för domstolen.

I samband med att rätten begär upplysningar inför det interimistiska beslutet bör socialtjänsten i regel erbjuda föräldrarna samarbets-samtal.

I samtalet med föräldrarna bör handläggaren bilda sig en uppfattning om huruvida det är lämpligt att även tala med barnet. I den

bedömningen bör också ingå att ta reda på om det finns utrymme för att samtala med barnet under godtagbara former och med den försiktighet som krävs.

Kontakten med barnet

Om handläggaren har bedömt att det är lämpligt att tala med barnet, bör han eller hon först tala om varför samtalet förs. Därefter bör handläggaren låta barnet berätta eller på annat sätt åskådliggöra hur han eller hon ser på sin situation samt ge honom eller henne möjlighet att förmedla sin inställning.

Om handläggaren gör bedömningen att det inte är lämpligt att tala med barnet, bör orsaken till detta redovisas för domstolen. I sådana fall kan det ibland vara lämpligt att låta barnet komma till tals genom personer i barnets omgivning som känner barnet väl.

Utredningsförfarandet

Av 6 kap. 19 § tredje stycket föräldrabalken framgår det att rätten får uppdra åt socialnämnden att utse någon att genomföra en utredning om vårdnad, boende eller umgänge. Rätten får fastställa riktlinjer för utredningen och bestämma inom vilken tid utredningen ska vara slutförd.

Påbörja utredning

Socialnämnden bör så snart som möjligt efter att den har fått en begäran från rätten utse den person som ska genomföra utredningen. Utredaren bör därefter omgående påbörja den.

Utredaren bör se till att arbetet med utredningen bedrivs på ett strukturerat sätt.

Inledande samtal med föräldrarna

Om utredaren planerar att första samtalet ska föras med föräldrarna gemensamt, bör de i kallelsen uppmanas att kontakta utredaren, om någon av dem anser att något särskilt talar emot ett gemensamt samtal.

Utredaren bör informera föräldrarna om

- utredningens syfte,
- utredarens, ombudets och rättens olika roller,
- det skriftliga material som utredaren redan har tillgång till,
- planen för utredningen,
- barnets och föräldrarnas delaktighet i utredningen,
- vilka kontakter som med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) kan komma att tas med referenspersoner, och
- att utdrag kan hämtas in från socialtjänstens register samt från polisens misstanke- och belastningsregister.

Utredaren bör upplysa föräldrarna om att de när som helst under utredningen kan påbörja samarbetsamtal och i avvaktan på att dessa genomförs, med rättens godkännande, låta utredningen vila.

Fortsatta samtal med föräldrarna

De fortsatta samtalen bör handla om

- barnet och barnets behov,
- föräldrarollen,
- föräldrarnas omsorgsförmåga, och
- föräldrarnas möjligheter att i övrigt tillgodose barnets behov.

Under samtalen bör utredaren låta respektive förälder beskriva barnets uppväxt, nuvarande situation och vad som planeras för barnets framtid.

Utredaren bör också ta reda på vardera förälderns syn på

- barnets relation till respektive förälder, syskon och respektive förälders partner,
- sin egen situation,
- hur samarbetet med den andra föräldern fungerar,
- den andra parten som förälder, och
- hur vårdnaden, boendet och umgänget bör lösas med utgångspunkt i barnets behov.

Utredaren bör fråga föräldrarna vilka olika lösningar de kan se och vilka konsekvenser de anser att dessa kan få för barnet.

Utredaren bör ta reda på om det har förekommit hot, missbruk, psykisk ohälsa eller andra problem i familjen. I samtalen med föräldrarna bör utredaren också ta reda på om barnet eller någon annan i familjen har utsatts för våld eller andra övergrepp eller om barnet olovligen har förts bort, hållits kvar eller på något annat sätt farit illa. I så fall bör utredaren ställa frågor till föräldrarna om vad barnet har upplevt, om barnet självt har blivit utsatt och hur barnet har påverkats. Utredaren bör vidare ta reda på hur föräldrarnas omsorgsförmåga har påverkats och vilka möjligheter de har att tillgodose barnets behov. I samtalet med föräldrarna bör också tas upp om det föreligger risk för att barnet kan fara illa.

Om en förälder lämnar graverande uppgifter om den andra föräldern, t.ex. om missbruk, våldsbenägenhet eller annan svår problematik, bör utredaren så snart det är möjligt låta den andra föräldern bemöta uppgifterna.

Samtal med en ny partner

Om en förälder lever i ett nytt förhållande, bör utredaren ha samtal med den nya partnern och ta reda på vilken relation denne har till barnet. Utredaren bör också ta reda på den nya partnerns syn på föräldrarnas förmåga att samarbeta om barnet.

Kontakten med barnet

Utredaren bör träffa barnet både enskilt och tillsammans med respektive förälder. Barnet bör informeras om skälet till utredningen.

Kontakten med barnet bör inledas med att utredaren träffar barnet i vardera föräldrarnas hemmiljö.

Syftet med att träffa barnet bör vara att ta reda på

- hur barnet mår,
- barnets utveckling och mognad, och
- samspelet med och anknytningen till föräldrarna, syskon och nya partner.

Utredaren bör vid mötet ge barnet tillfälle att berätta eller på annat sätt åskådliggöra sin situation. Om våld eller andra övergrepp, hot, missbruk eller psykisk ohälsa har förekommit i familjen, bör utredaren ta reda på vilka konsekvenser detta har fått för barnet.

Av 6 kap. 19 § fjärde stycket föräldrabalken framgår det att den som genomför en utredning ska, om det inte är olämpligt, försöka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten.

Utredaren bör inte pressa barnet att lämna synpunkter eller ta ställning i sak.

Om utredningen avser flera barn, bör utredaren ge vart och ett av barnen möjlighet att komma till tals i enskilda samtal så att de kan uttrycka sina tankar och sin inställning oberoende av varandra.

Utredaren bör anpassa samtalets innehåll och längd till barnets ålder och mognad. Att uppgifterna har uppfattats rätt bör alltid kontrolleras med barnet.

Om utredaren bedömer att det är olämpligt att tala direkt med barnet, kan barnet komma till tals t.ex. genom att utredaren samtalar med personer i barnets omgivning som känner honom eller henne väl.

Referenspersoner

Innan utredaren kontaktar en referensperson bör han eller hon noga överväga syftet med kontakten.

Utredaren bör i första hand ta in uppgifter från personer som genom sin professionella roll känner barnet väl, t.ex. personal vid förskola, skola och fritidshem. Utredaren bör däremot vara återhållsam med att ta in uppgifter från släktingar och vänner.

Utredaren bör i regel intervjuva en referensperson vid ett personligt sammanträffande.

Intervjun med referenspersonen bör inriktas på

- barnets fysiska och psykiska hälsa och utveckling, och
- referenspersonens bild av t.ex. relationer och samspel mellan barnet och vardera föräldern.

Utredaren bör betona att det inte är referenspersonens ansvar att ta ställning i frågan om vårdnad, boende och umgänge. Referenspersonen bör informeras om att hans eller hennes uttalanden kommer att ingå i utredningen som en del i underlaget för rättsens beslut. Utredaren bör låta referenspersonen ta del av och godkänna det nedskrivna och sammanfattade uttalandet.

Registeruppgifter

Utredaren bör alltid hämta in uppgifter om föräldrarna och nya partner från socialtjänstens register.

Utredaren bör i regel hämta in uppgifter om föräldrarna och nya partner från polisens misstanke- och belastningsregister.

Avslutande samtal med föräldrarna

Utredaren bör erbjuda föräldrarna ett avslutande samtal, enskilt eller tillsammans, för att sammanfatta vad som har kommit fram under utredningen och vilka bedömningar och förslag till beslut som kommer att lämnas till rätten.

Avslutande samtal med barnet

Om det inte är olämpligt, bör även barnet erbjudas ett avslutande samtal och informeras om vad utredaren har kommit fram till i utredningen.

Utredningsrapporten

Utredaren bör i utredningsrapporten bl.a. redovisa

- vilka personer ärendet avser,
- vad ärendet gäller,
- de juridiska förhållandena för barnet vad gäller vårdnad, boende och umgänge,
- de faktiska förhållandena vad gäller barnets boende och umgänge, och
- om barnet har särskilda insatser.

Av rapporten bör det också framgå uppgifter om

- när utredningen påbörjades och avslutades,
- antalet samtal med föräldrar och barn,
- när och var samtalen ägde rum samt i vilka konstellationer, och
- vilka referenspersoner som har kontaktats och deras relation till barnet eller föräldrarna.

Utredaren bör redovisa om det finns brister i utredningen, t.ex. att någon av föräldrarna eller barnet inte har medverkat.

Utredaren bör begränsa rapporten till sådant som kan vara relevant för frågans bedömning.

Om barnet

Om uppdraget från rätten avser flera barn, bör varje barn redovisas för sig.

Utredaren bör kortfattat beskriva de yttre förhållanden under vilka barnet lever. Även barnets fysiska och psykiska hälsa samt omsorgsbehov bör beskrivas.

Utredaren bör sammanfatta uppgifterna om barnet från föräldrarna, referenspersoner, register och från barnet självt.

Utredaren bör också beskriva sin egen bild av barnet.

Om utredaren inte har haft någon kontakt med eller något samtal med barnet, bör orsaken till detta redovisas. Om det är olämpligt att klarlägga barnets inställning, bör detta liksom skälen anges.

Om föräldrarna

Efter en kortfattad beskrivning av de yttre förhållanden under vilka föräldrarna lever bör rapporten främst inrikta sig på deras möjligheter att tillgodose barnets behov och deras samarbetsförmåga. Även föräldrarnas egen beskrivning av sina levnadsförhållanden och sin omsorgsförmåga och hur barnet har påverkats och kan komma att påverkas bör redovisas.

Om någon av föräldrarna har en sådan livsföring som kan inverka på omsorgsförmågan, t.ex. missbruk, psykisk ohälsa, våldsbänagenhet eller kriminalitet, bör detta redovisas.

Om det inte har gått att träffa och samtala med båda föräldrarna, bör orsaken redovisas.

Referenspersoner

Utredaren bör kortfattat redovisa vad varje referensperson har sagt.

Om en referensperson är släkt med eller vän till en förälder, bör utredaren redovisa släktskapet eller vänskapen och skälen till valet av referensperson.

Registeruppgifter

Utredaren bör endast redovisa sådana uppgifter från socialtjänstens register och polisens misstanke- och belastningsregister som är relevanta.

Utredarens bedömning

Utredaren bör, efter att ha beaktat eventuella riktlinjer från rätten, särskilt lyfta fram sin bedömning av

- om det finns en risk för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för våld eller andra övergrepp eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller på något annat sätt far illa,
- hur barnets behov av en nära och god kontakt med föräldrarna bäst kan tillgodoses,
- barnets känslomässiga anknytning och relation till respektive förälder,
- barnets möjligheter att få sina behov och rättigheter tillgodosedda,
- innebörden och vikten av barnets egen inställning, och
- föräldrarnas vilja och förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet.

I utredarens bedömning bör också ingå

- föräldrarnas förmåga att hålla barnet utanför sina konflikter,
- föräldrarnas förmåga att skilja på egna behov och barnets samt att prioritera barnets behov framför sina egna,
- övriga individuella förhållanden, t.ex. om barnet har behov av särskilt stöd, och
- respektive förälders lämplighet som vårdnadshavare, boförälder eller umgängesförälder.

Om utredningen omfattar flera barn, bör utredaren redovisa bedömningen för varje barn för sig.

Förslag till beslut

Enligt 6 kap. 19 § fjärde stycket föräldrabalken ska den som verkställer utredningen lämna förslag till beslut, om det inte är olämpligt.

Ett förslag till beslut som lämnas till domstolen bör vara väl motiverat och beskriva vilka konsekvenser det får för barnet. Om det är olämpligt att lämna ett förslag till beslut, bör utredaren ange skälen för detta.

Ett resonemang om vad olika alternativ kan innebära för barnet på kort och lång sikt bör alltid redovisas.

Om utredningen omfattar flera barn, bör utredaren redovisa förslag till beslut för varje barn för sig.

Uppföljning

Efter avslutad utredning och när rättens dom har vunnit laga kraft bör socialnämnden erbjuda föräldrarna en tid för ett uppföljningssamtal. I samband med detta bör utredaren även erbjuda barnet ett uppföljningssamtal, om det inte är olämpligt.

Socialnämndens möjlighet att föra talan om umgänge

Av 6 kap. 15 a § föräldrabalken framgår det att socialnämnden får väcka talan om umgänge mellan ett barn och en förälder. Enligt bestämmelsen får nämnden också väcka talan om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder.

Umgänge med en förälder

Innan socialnämnden väcker talan bör den verka för att föräldrarna kommer överens om en förändring av umgänget eller att någon av föräldrarna väcker talan i domstol.

Umgänge med annan än en förälder

Om socialnämnden bedömer att umgänge med någon annan än en förälder är till barnets bästa, bör nämnden försöka nå en överenskommelse om umgänge på frivillig väg innan den väcker talan vid domstol.

Umgängesstöd

Enligt 6 kap. 15 c § andra stycket föräldrabalken ska rätten innan ett beslut om umgängesstöd meddelas hämta in yttrande från socialnämnden. Av tredje stycket i samma bestämmelse framgår det att efter rättens beslut om umgängesstöd ska socialnämnden utse en viss person att medverka vid umgänget (umgängesstöd). Socialnämnden ska vidare enligt fjärde stycket följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt.

Yttrandet

Socialnämnden bör i sitt yttrande till domstolen redovisa vilka praktiska förutsättningar som finns för att ett umgänge ska kunna genomföras med umgängesstöd, t.ex. tid, plats och personalresurser.

Lämplighet

Socialnämnden bör, med samtycke från den person som planeras att bli utsedd som umgängesstöd, begära uppgifter om honom eller henne från socialtjänstens register, från polisens misstanke- och belastningsregister samt från eventuella referenspersoner.

Uppdraget

Uppdraget att vara umgängesstöd bör formuleras tydligt och detaljerat i ett skriftligt dokument. Av dokumentet bör det bl.a. framgå

- vad syftet med umgängesstödet är,
- vilka dagar och vid vilka tidpunkter den person som är utsedd att vara umgängesstöd ska medverka,
- att den person som är utsedd att vara umgängesstöd ska vara neutral och sätta barnets bästa främst,
- vilka särskilda instruktioner som ska gälla för uppdraget,
- hur återrapporteringen till socialnämnden ska göras, och
- hur uppföljningen ska göras av hur uppdraget som umgängesstöd har fungerat.

Socialnämnden bör klargöra uppdragets innehåll för föräldrarna och informera om de instruktioner som nämnden har givit till den person som ska vara umgängesstöd. Nämnden bör också med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad informera barnet om vilken roll denna person ska ha under umgänget.

Socialnämnden kan i undantagsfall utse mer än en person som umgängesstöd, om det är nödvändigt för att umgänget ska kunna genomföras på det sätt som barnet har behov av. Nämnden kan även, om det behövs, ersätta en person som har utsetts att vara umgängesstöd med en annan person.

Handledning

Socialnämnden bör se till att den person som är utsedd att vara umgängesstöd har tillgång till stöd från den ansvariga handläggaren och, i komplicerade fall, också i form av kvalificerad handledning.

Uppföljning

Vid socialnämndens uppföljning av hur umgänget fungerar och om umgängesstödet fortfarande behövs, bör nämnden tala med såväl föräldrar som barn samt med den person som har utsetts att vara umgängesstöd.

Uppföljningen av hur umgänget har fungerat bör göras efter det första umgängestillfället och därefter regelbundet.

Kontaktperson vid umgänge

En kontaktperson som utses enligt 3 kap. 6 b § socialtjänstlagen (2001: 453) på begäran eller efter samtycke från en enskild person kan bistå honom eller henne även i samband med umgänge.

Lämplighet

Socialnämnden bör, med den tilltänkta kontaktpersonens samtycke, begära uppgifter om honom eller henne från socialtjänstens register, från polisens misstanke- och belastningsregister samt från eventuella referenspersoner.

Uppdraget

Uppdraget till kontaktpersonen bör vara skriftligt. Vidare bör uppdraget vara detaljerat och tydligt. Det bör bl.a. framgå

- vad syftet med insatsen är,
- vilka dagar och vid vilka tidpunkter kontaktpersonen ska medverka,
- att kontaktpersonen ska vara neutral och sätta barnets bästa främst, och
- hur uppföljningen av insatsen ska göras.

Socialnämnden bör klargöra kontaktpersonens roll för föräldrarna. Nämnden bör också med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad informera barnet om vilken roll kontaktpersonen ska ha i samband med umgänget.

Handledning

Socialnämnden bör se till att kontaktpersonen har tillgång till stöd från den ansvariga handläggaren och, i komplicerade fall, också i form av kvalificerad handledning.

Personalens kompetens

Enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) ska det för utförande av socialnämndens uppgifter finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Personalen bör ha minst ett års yrkeserfarenhet inom områdena vårdnad, boende och umgänge för att självständigt arbeta med att

- leda samarbetsamtal,
- enligt 6 kap. 19 och 20 §§ föräldrabalken i mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge till rätten lämna upplysningar eller utreda och lämna förslag till beslut, och
- pröva om avtal om vårdnad, boende och umgänge kan godkännas.

Personalen bör också ha kunskaper om

- lagstiftning och praxis inom det familjerättsliga området,
- kriser och konflikter som kan förekomma i samband med separationer, och
- problemen med våld, hot och missbruk samt psykisk ohälsa i familjen.

Personal som leder samarbetsamtal bör dessutom ha kunskaper om olika modeller för konfliktlösning.

Denna författning träder i kraft den 1 juli 2017.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

KRISTINA SVARTZ

Pernilla Krusberg

HSLF-FS kan laddas ner eller beställas via
webb: www.mfof.se/publikationer
e-post: publikationer@mfof.se

